UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Blijft China in Europa?

Marácz, L.

Publication date
2023
Document Version
Final published version
Published in
Armex

Link to publication

Citation for published version (APA):
Marácz, L. (2023). Blijft China in Europa? *Armex*, *107*(5), 12-13.

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:09 Nov 2026

Column

Blijft China in Europa?

Prof. dr. László Marácz

De spectaculaire groei van de Chinese economie in de afgelopen decennia heeft geleid tot intensievere internationale betrekkingen tussen China en de buitenwereld. Hierdoor zijn wereldwijde economische en handelscontacten met China verder uitgebouwd. Het Chinese 'Belt and Road Initiative (BRI)' of ook wel de Nieuwe Zijderoute geheten, werd in 2013 gelanceerd door de Chinese president Xi Jinping. Het BRI is een ambitieus project om China te verbinden met het Eur-aziatisch continent via een infrastructureel netwerk over land en zee van spoorlijnen en wegen, geflankeerd door projecten in automatisering en andere innovatieve sectoren, zoals duurzame energie. In Europa wordt er niet echt enthousiast gereageerd op de Chinese betrokkenheid in vooral de Midden- en Oost-Europese (MOE) landen. Nu de eerste landen uit deze samenwerking met China zijn gestapt, is het maar de vraag of China de investeringen in dit deel van de EU zal willen doorzetten.

Het BRI en de MOE-landen

Hoewel China contacten heeft gelegd met individuele landen in Europa, werd er een bloksgewijze samenwerking opgezet tussen de MOE-landen aan de ene kant en China aan de andere kant. Het aantal landen dat er aan deel nam bedroeg zestien, namelijk de vier Midden-Europese landen, de zogeheten Visegrád-landen (Polen, Hongarije, de Tsjechische Republiek, en Slowakije); negen landen uit Zuidoost-Europa (Roemenië, Bulgarije, Slovenië, Kroatië, Servië, Macedonië, Bosnië en Herzegovina, Montenegro en Albanië); en de drie Baltische staten (Estland, Letland, en Litouwen). Vandaar dat deze samenwerking de '16+1 Samenwerking' werd gedoopt. Nadat Griekenland zich in 2019 had aangesloten bij het BRI werd de groep opnieuw gelabeld als de '17+1 Samenwerking'. De MOE-landen waren gedreven om met China samen te werken op basis van de zogeheten Beijing Consensus, die ervan uitgaat dat China zich niet bemoeit met de interne politieke situatie in het land waarmee het samenwerkt. China stelt derhalve geen voorwaarden op het gebied van de rechtsstaat, mensenrechten en andere waarden, die de EU nu juist hoog in haar vaandel voert. De verdere samenwerking tussen China en de MOE-landen zal ook van Brussel afhangen, dat vooralsnog veel van de MOE-landen gelden uit de EU-fondsen toewijst.

Het 'Belt and Road Initiative' is een ambitieus project om China te verbinden met het Euraziatisch continent via een infrastructureel netwerk over land en zee van spoorlijnen en wegen. Foto: Wikimedia Commons, MNXANL

Brussel over China

De EU en China zijn elkaars belangrijkste handelspartners, hoewel de Europees-Chinese relaties niet vrij van politieke spanningen zijn. De Hoge Vertegenwoordiger van de Europese Unie voor Buitenlandse Zaken en Veiligheid, Joseph Borrell, heeft al meermaals verklaard dat er duidelijke politieke verschillen van mening zijn met China. Volgens Borrell heeft China zich ontwikkeld tot een 'systemische concurrent'. In de focus van de oplopende spanningen tussen de EU en China staat een aantal diplomatieke onderwerpen, zoals de weigering van China om de Russische agressie tegen Oekraïne te veroordelen; en de Chinese druk op de soevereiniteit van Taiwan, hoewel de EU niet van plan is om China te veroordelen voor haar 'Eén Chinabeleid'. De Europese Commissie heeft in de omstreden kwesties de volledige steun van het Europees Parlement, dat de afgelopen jaren een serie resoluties heeft aangenomen tegen China. De resoluties hebben betrekking op de verslechtering van de fundamentele rechten en vrijheden in Hong Kong, de schending van fundamentele rechten en vrijheden onder het Chinese Covid-19 zero tolerance beleid, en de mensenrechtensituatie van de Oeigoerse minderheid in de provincie Xinjiang en Chinese militaire oefeningen in de Straat van Taiwan.

Het lijkt erop dat de houding van de EU tegenover China steeds assertiever wordt. Hoewel de voorzitter van de Europese Commissie, Ursala von der Leyen en de Franse president Emmanuel Macron tijdens hun bezoek aan China eerder dit jaar het 'Eén Chinabeleid' onderschreven, veroordeelde Von der Leyen kort na haar bezoek aan China het Chinese beleid van verdeel en heers. De voorzitter van de Europese Commissie doelde hierbij op de '17+1 Samenwerking' die door de leidende kringen in de EU wordt gezien als een manier om de eenheid binnen de EU te ondermijnen. Het EU-verwijt van het Paard-van-Troje-beleid wordt door China echter resoluut van de hand gewezen. Het Westen ziet het EU-China conflict als een breekpunt tussen democratie en autocratie. Deze positie wordt ook uitgedragen door de veiligheidsconferentie in München, die geldt als een van de meest invloedrijke wester-

Er is een bloksgewijze samenwerking opgezet tussen de MOE-landen aan de ene kant en China aan de andere kant, de '16+1 Samenwerking'. Afbeelding: ecfr.eu

se denktanks op het gebied van de internationale relaties. De diplomatieke betrekkingen tussen de EU en China zijn aan het verslechteren gezien het feit dat recentelijk Europese diplomaten niet meer echt welkom zijn in China. De West-Europese universiteiten daarentegen laten nauwelijks meer Chinese onderzoekers als gastonderzoekers toe. Dit leidt tot een verschraling van het academische klimaat aan de West-Europese universiteiten.

'14+1 Samenwerking'

Wegens het feit dat de drie Baltische landen uit het BRI met China zijn gestapt, telt het BRI met de MOE-landen nog maar veertien leden. Hoewel de Baltische landen hun weigering om verder met China samen te werken in het BRI wijten aan de geringe economische voordelen die het project voor de Baltische landen zou hebben, wijzen verklaringen van de regeringsleiders van deze landen erop dat de Baltische landen universele waarden prioriteren in hun buitenlandbeleid. Dit is duidelijk uit een verklaring van de minister van Buitenlandse Zaken van Litouwen, die de samenwerking met China in het kader van het BRI heeft opgezegd. Litouwen wil alleen met China samenwerken via EU-China relaties gebaseerd op "wederzijdse voordelen, respect voor internationale betrekkingen, mensenrechten en een internationale orde gebaseerd op waarden". Het is moeilijk te voorspellen of meer MOE-landen het BRI met China zullen opzeggen. De Tsjechische regering is ook kritisch en heeft recentelijk verklaard dat het project geen toekomst heeft. De meeste interesse voor de voortzetting van het BRI is te vinden op de Balkan, waar landen die in een onduidelijk toelatingstraject tot de EU zitten, zoals Servië, een aanknopingspunt vinden in het BRI, of in landen zoals Hongarije, waar al aanzienlijke Chinese investeringen hebben plaatsgevonden, zoals de hoge snelheidstrein tussen Boedapest en Belgrado en in de productie van batterijen en accu's voor elektrische auto's.

Mocht het BRI verder afbrokkelen en China zich terugtrekken uit Europa, dan zal dat grote gevolgen hebben voor Europa. De Chinezen zullen de banden met Rusland verder aanhalen; de polarisatie tussen het Westen aan de ene kant en China en Rusland aan de andere kant zal toenemen; en China zal meer gaan investeren in de Global South. Hierdoor zal Europa verder geïsoleerd raken en zullen de handelscontacten. inclusief de Europese export naar China, een flinke klap krijgen. Dat in een Europa dat vanwege de impact van de Russisch-Oekraïnse oorlog toch al zwaar geraakt en aangeslagen is.

Mocht China zich terugtrekken uit Europa, dan zal dat grote gevolgen hebben voor Europa

Het EU-verwijt van het Paard-van-Troje-beleid wordt door China echter resoluut van de hand gewezen.
Afbeelding: Wikimedia Commons, schilderij van Giovanni Domenico Tiepolo